

LT

LT

LT

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2010.12.20
COM(2010) 774 galutinis
A priedas, 18 skyrius

A PRIEDAS

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS

dėl Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos Europos Sąjungoje

A PRIEDAS

18 skyrius. Likusio pasaulio sektoriaus sąskaitos

Įvadas

- 18.01 Institucinių sektorių rezidentų sąskaitose nurodoma ekonominė veikla – gamyba, pajamų formavimas, skirstymas ir perskirstymas, vartojimas ir turto bei išipareigojimų kaupimas. Šiose sąskaitose pateikiami sandoriai tarp vienetų rezidentų ir vienetų rezidentų sandoriai su likusio pasaulio sektorių sudarančiais vienetais nerezidentais.
- 18.02 ESS – uždara sistema, joje abi kiekvieno sandorio dalys į sąskaitas įrašomos kaip panaudojimas ir ištekliai. Dėl to vienetų rezidentų atveju galima parengti nuoseklias ir aiškias sąskaitas, o į sąskaitų seką įrašoma kiekvieno institucinio vieneto visa ekonominė veikla. Vienetų nerezidentų atveju yra kitaip. Vienetai nerezidentai gali būti vertinami tik pagal jų sąveiką su vertinamos ekonomikos vienetais rezidentais, todėl į sistemą galima įrašyti tik jų sandorius su vienetais rezidentais. Tai atliekama sukuriant vadinamąjį likusio pasaulio sektorių ir rengiant specialų sąskaitų su ribotu įrašų skaičiumi rinkinį, kuriame nurodomi tik vienetų nerezidentų sandoriai su vienetais rezidentais.
- 18.03 Likusio pasaulio sektoriaus sąskaitų seka:
- a) prekių ir paslaugų išorės sąskaita (V.I), kurioje nurodomas prekių ir paslaugų importas ir eksportas;
 - b) pirminių ir antrinių pajamų išorės sąskaita (V.II), kurioje nurodoma kompensacija darbuotojams, nuosavybės ir investicijų pajamos ir einamieji pervedimai, kaip antai asmeniniai pervedimai (įskaitant dirbančiųjų pervedimus) ir tarptautinė pagalba;
 - c) išorės kaupimo sąskaitos (V.III), kurias sudaro:
 - 1) kapitalo sąskaita (V.III.1), kurioje nurodomi kapitalo pervedimai ir nesukurto nefinansinio turto įsigijimai atėmus pardavimus / perleidimus;
 - 2) finansinė sąskaita (V.III.2), kurioje nurodomi finansinio turto ir išipareigojimų sandoriai;
 - 3) kitų turto apimties pokyčių sąskaita (V.III.3.1), kurioje nurodomas neatlygintinas konfiskavimas ir pan.;
 - 4) perkainojimo sąskaita (V.III.3.2), kurioje nurodomas nominalusis vertės padidėjimas ir sumažėjimas;
 - d) turto ir išipareigojimų išorės sąskaita (V.IV), kurioje parodomas laikotarpio pradžios ir laikotarpio pabaigos balansas ir to turto ir išipareigojimų vertės pokyčiai tarp laikotarpio pradžios ir laikotarpio pabaigos balansų.

Visa seka parodyta 8 skyriuje, o pirmiau skliaustuose pateikti sąskaitų numeriai atitinka to skyriaus sąskaitų numerius.

- 18.04 Kadangi sąskaitos sudaromos likusio pasaulio sektoriaus atžvilgiu, vidaus ekonomikos importas parodomas kaip prekių ir paslaugų išorės sąskaitos ištekliai, o vidaus ekonomikos eksportas – kaip panaudojimas. Toks sukeitimas taikomas visose likusio pasaulio sektoriaus sąskaitose. Jei balansas teigiamas, tai reiškia perteklių likusio pasaulio sektoriuje ir visos vidaus ekonomikos deficitą. Atitinkamai iš neigiamo balanso matyti likusio pasaulio sektoriaus deficitas ir vidaus ekonomikos perteklius. Likusio pasaulio sektoriaus finansinis turtas yra vidaus ekonomikos įsipareigojimas, o likusio pasaulio sektoriaus įsipareigojimas – vidaus ekonomikos turtas.
- 18.05 2008 m. mokėjimų balanso ir tarptautinių investicijų balanso vadove (šeštasis leidimas) (toliau – BPM6) nustatyta standartinė ekonomikos ir likusio pasaulio sektoriaus sandorių ir balansų statistikos sistema. Šis vadovas suderintas su 2008 m. nacionalinių sąskaitų sistema, tačiau jame vidaus ekonomikos ir likusio pasaulio sektoriaus sąveika nustatyta sąskaitose ir balansuose, kuriuose informacija pateikiama kitaip. Šiame skyriuje pateikiamos 2010 m. ESS likusio pasaulio sektoriaus sąskaitos ir aiškinama, kaip jos susijusios su BPM6 tarptautinėmis sąskaitomis.

Ekonominė teritorija

- 18.06 Dažniausiai ekonominės teritorijos sąvoka aiškinama kaip vienos valdžios faktiškai ekonomiškai kontroliuojama teritorija. Tačiau gali būti aiškinama ir kaip pinigų ar ekonominės sąjungos, regionai ar visas pasaulis, nes tai taip pat gali būti makroekonominės politikos ar analizės objektas. 2 skyriuje (2.04–2.06 dalyse) pateikiama išsami apibrėžtis.
- 18.07 Ar vienetas yra tam tikros ekonominės teritorijos rezidentas, nustatoma dviem etapais:
- 1) ar vienetas atitinka institucinių vienetų kriterijus ir, jei taip yra,
 - 2) vienetas turi atitikti 2 skyriuje išdėstytus kriterijus gyvenamajai vietai nustatyti.

Gyvenamoji (rezidavimo) vieta

- 18.08 Kiekvieno institucinio vieneto rezidavimo vieta yra ekonominėje teritorijoje, su kuria vienetą sieja stipriausias ryšys, išreikštas kaip vieneto pagrindiniai ekonominiai interesai. Sąvokos visiškai atitinka ESS, NSS ir BPM6. Terminas „pagrindinis ekonominis interesas“ nustatymas nereiškia, kad nebereikės atskirti vienetų, kurie didelę dalį veiklos vykdo dviejose ar daugiau teritorijų (žr. 18.12 dalį) arba kad galima neatsižvelgti į institucinius vienetus be aiškaus fizinio egzistavimo (žr. 18.10 ir 18.15 dalis). 2 skyriuje išsamiai aprašytos gyvenamosios vietos apskritai ir namų ūkių, įmonių bei kitų konkrečių vienetų rezidavimo vietos sąvokos.

Instituciniai vienetai

- 18.09 Institucinio vieneto sąvoka atitinka ESS, NSS ir BPM6. 2 skyriuje (2.12–2.16 dalyse) pateikiama bendra apibrėžtis. Kadangi dėmesys skiriamas nacionalinei ekonomikai, tarptautiniu mastu veikiantiems vienetais taikomos specialios nuostatos. Kai kuriais atvejais tos pačios ekonomikos rezidentais esantys juridiniai vienetai jungiami į vieną institucinį vienetą, tačiau jei jie yra skirtingų ekonomikų rezidentai – nejungiami. Panašiai, jei vienas juridinis vienetas didelę dalį veiklos vykdo dviejose ar daugiau ekonominėse teritorijose, jis gali būti išskaidytas. Dėl tokių nuostatų susijusių sudarytų vienetų rezidavimo vieta tampa aiškesnė, be to, sustiprinama ekonominės teritorijos sąvoka.

- 18.10 Bendrovės ir valdžios institucijos specialiosios paskirties vienetų (toliau – SPV) paprastai naudoja kapitalui didinti. Jei SPV yra tos pačios ekonomikos rezidentas kaip patronuojančioji bendrovė, vertinimo sunkumų nekyla. SPV paprastai neturi savybių, dėl kurių jį būtų galima laikyti atskiru vienetu nuo patronuojančiosios bendrovės, o SPV turtas ir išipareigojimai nurodomi patronuojančiosios bendrovės sąskaitose. Jei SPV yra nerezidentas, pagal likusio pasaulio sektoriaus rezidavimo vietos kriterijus jis turi būti pripažintas atskiru vienetu. Tokiu atveju visas SPV turtas ir išipareigojimai nurodomi ne vidaus ekonomikos sektoriaus, o likusio pasaulio sektoriaus sąskaitose. Valdžios sektoriui priklausančių SPV nerezidentų vertinimas apibrėžtas 2.14 dalyje.
- 18.11 Visi namų ūkio nariai turi būti tos pačios ekonomikos rezidentai. Jei asmuo gyvena kitoje ekonominėje teritorijoje nei kiti namų ūkio nariai, tas asmuo nelaikomas to namų ūkio nariu, net jei dalijasi pajamomis ir išlaidomis su namų ūkiu ar kartu turi turto.

Mokėjimų balanso tarptautinėse sąskaitose nurodomi filialai

- 18.12 Filialas – nekorporuota įmonė, priklausanti vienetui nerezidentui, vadinamam patronuojančiąja bendrove. Teritorijoje, kurioje filialas įkurtas, jis traktuojamas kaip rezidentas ir kvazibendrovė. Kad filialus būtų galima vertinti kaip atskirus institucinius vienetų, turi būti įrodymų, kad vykdoma reikšminga veikla, kurią galima atskirti nuo likusios vieneto veiklos. Vienetas pripažįstamas filialu, jei:

- a) rengia išsamų sąskaitų rinkinį, įskaitant balansus, arba
- b) ekonominiu ir teisiniu požiūriu įmanoma ir prasminga prireikus sudaryti tokias sąskaitas. Jei yra galimybė sudaryti atskiras sąskaitas, reiškia faktinis vienetas iš tiesų veikia ir praktiškai yra įmanoma parengti statistinius duomenis.

Be to, paprastai esama vieno ar daugiau tokių veiksmų:

- 1) filialas metus ar ilgiau užsiima didelio masto gamyba kitoje nei jo pagrindinė buveinė teritorijoje ar ketina tokia gamyba užsiimti:
 - i) jei gamybos procesui būtinas fizinis egzistavimas, operacijos turėtų būti fiziškai atliekamos toje teritorijoje;
 - ii) jei gamybos procesui fizinis buvimas nėra būtinas, kaip kai kuriais bankininkystės, draudimo ar kitų finansinių paslaugų, patentų, prekių ženklų ar autorių teisių nuosavybės, taip pat prekybinio tarpininkavimo ir virtualaus prekybinio tarpininkavimo atvejais, reikėtų pripažinti, kad operacijos atliekamos teritorijoje remiantis tų operacijų registracija ar teisiniu juridiniu adresu toje teritorijoje;
 - 2) pripažįstama, kad filialui taikoma ekonominės teritorijos, kurioje jis įkurtas, pajamų mokesčių sistema, jei tokia yra, net jei filialas yra atleistas nuo mokesčių.
- 18.13 Vieneto pripažinimas filialu turi poveikio patronuojančiosios bendrovės ir filialo statistinių ataskaitų rengimui. Filialo operacijos nepriskiriamos jo pagrindinės buveinės instituciniam vienetui, be to, susijusiose ekonominėse teritorijose patronuojančioji bendrovė ir filialas turi būti visada nuosekliai atskiriami. Vienetas filialu gali būti pripažintas statybų projektų arba mobiliųjų operacijų, pvz., vežimas, žvejyba ar konsultavimas, atveju. Tačiau jei operacijos

nėra pakankamo masto, kad vienetas galėtų būti laikomas filialu, jos vertinamos kaip pagrindinės buveinės prekių ar paslaugų eksportas.

- 18.14 Kai kuriais atvejais su būsimu tiesioginių investicijų projektu susijusios laikinos operacijos iki korporavimo yra pakankamas įrodymas rezidavimo vietai nustatyti, todėl pripažįstama kvazibendrovė. Pavyzdžiui, nurodoma, kad projekto licencijos ir teisinės išlaidos yra susijusios su kvazibendrove, taigi jos sudaro dalį tiesioginių investicijų srautų į tą vieneta, o nėra vertinamos kaip licencijų pardavimas nerezidentams ar atitinkamai paslaugų eksportas pagrindinei buveinei.

Menami vienetai rezidentai

- 18.15 Kai tam tikroje teritorijoje esanti žemė priklauso vienetai nerezidentui, statistiniais tikslais žemės savininku įvardijamas menamas vienetas, vertinamas kaip rezidentas. Šis menamas vienetas rezidentas yra kvazibendrovė. Menamo vieneto rezidento vertinimo nuostatos taip pat taikomos toje žemėje esantiems susijusiems pastatams, statiniams ir kitiems žemės gerinimo veiksams, taip pat ilgalaikiai žemės nuomai ir gamtos išteklių, išskyrus žemę, nuosavybės teisėms. Todėl, remiantis tokiu vertinimu, nerezidentas yra menamo vieneto rezidento savininkas, o ne tiesioginis žemės savininkas, todėl nerezidentas turi su nuosavybės teisėmis susijusių įsipareigojimų, tačiau žemė ir kiti gamtos ištekliai visada yra ekonominės teritorijos, kurioje jie yra, turtas. Paprastai menamas vienetas rezidentas teikia savininkui paslaugas, pvz., apgyvendinimo paslaugas poilsio namų atveju.
- 18.16 Apskritai, jei vienetas nerezidentas nekilnojamąjį turtą, pvz., pastatą, nuomojasi ilgam laikotarpiui, reiškia jis užsiima gamybine veikla ekonominėje teritorijoje, kurioje yra pastatas. Jei dėl tam tikrų priežasčių susijusi gamybinė veikla nevykdoma, taip pat sukuriamas menamas vienetas rezidentas tokiai nuomai apskaityti. Todėl laikoma, kad vienetai nerezidentui priklauso menamas vienetas rezidentas, o ne pastatas, kuris nuosavybės teise priklauso ekonominei teritorijai, kurioje jis yra.

Daugiateritorinės įmonės

- 18.17 Kai kurios įmonės vykdo bendras operacijas daugiau nei vienoje ekonominėje teritorijoje, paprastai tai yra tarppteritorinė veikla, susijusi su oro ir laivybos linijų bendrovėmis, valstybių sienas kertančių upių hidroelektrinėmis, vamzdynais, tiltais, tuneliais ir povandeniniais kabeliais. Jei vienetas nėra valdomas kaip viena operacija, nekuriant atskirų sąskaitų ar nepriimant atskirų sprendimų, susijusių su kiekviena teritorija, kurioje vienetas veikia, turi būti pripažinti atskiri filialai. Tokiais atvejais būtina atskirti ekonominių teritorijų operacijas, nes pagrindinis dėmesys skiriamas kiekvienos nacionalinės ekonomikos duomenims. Tuomet operacijos grupuojamos pagal operacijų kiekvienoje teritorijoje mastą, remiantis atitinkamu konkrečiai įmonei skirtu rodikliu. Taip pat gali būti grupuojamos zonose, kurias bendrai administruoja dviejų ar daugiau šalių valdžios institucijos, esančios įmonės.

Geografinis suskirstymas

- 18.18 Sudarant Europos Sąjungos sąskaitas, likusio pasaulio sektoriaus sąskaitos (S.2) skirstomos taip:
- a) Europos Sąjungos valstybės narės, institucijos ir įstaigos (S.21)

1) Europos Sąjungos valstybės narės (S.211)

i) euro zonos valstybės narės (S.2111)

ii) euro zonai nepriklausančios valstybės narės (S.2112)

2) Europos Sąjungos institucijos ir įstaigos (S.212)

i) Europos centrinis bankas (ECB) (S.2121)

ii) Europos Sąjungos institucijos ir įstaigos, išskyrus ECB (S.2122)

b) šalys, išskyrus ES valstybes nares; tarptautinės organizacijos, ne ES rezidentės (S.22).

18.19 Sudarant euro zonos sąskaitas minėti subsektoriai gali būti grupuojami taip:

euro zonos valstybės narės ir Europos centrinis bankas ($S.2I = S.2111 + S.2121$)

šalys ir tarptautinės organizacijos, kurios nėra euro zonos rezidentės ($S.2X = S.2112 + S.2122 + S.22$).

19 skyriuje pateikiamas Europos sąskaitų apibūdinimas.

Mokėjimų balanso tarptautinės sąskaitos

18.20 Nacionalinės sąskaitos skiriasi nuo BPM6 pateiktų tarptautinių sąskaitų. Tarptautinėse sąskaitose nurodomi ekonomikos ir užsienio sandoriai vidaus ekonomikos požiūriu. Todėl importas parodomas kaip panaudojimas (debetas), o eksportas – kaip ištekliai (kreditas).

18.1 lentelėje pateikta BPM6 išdėstytų tarptautinių sąskaitų santrauka.

18.21 Kitas svarbus mokėjimų balanso tarptautinių sąskaitų ir ESS likusio pasaulio sektoriaus sąskaitų skirtumas – tarptautinėse sąskaitose naudojamos funkcinės kategorijos, o ne ESS finansinių sandorių klasifikatoriuose nurodomos priemonės. Šis klausimas išsamiau aptariamas 18.60 ir 18.61 dalyse.

Tarptautinių sąskaitų einamųjų sąskaitų balansuojamieji straipsniai

18.22 Mokėjimų balanso ir nacionalinių sąskaitų balansuojamųjų straipsnių struktūra iš dalies skiriasi, nes kiekvienoje tarptautinių sąskaitų sąskaitoje yra balansuojamasis straipsnis ir kitas straipsnis, kuriuo perkeliama į kitą sąskaitą. Pavyzdžiui, pirminių pajamų sąskaitoje yra balansuojamasis straipsnis (pirminių pajamų balansas) ir sukauptas balansas (prekių, paslaugų ir pirminių pajamų balansas). Pirminių pajamų išorės balansas atitinka pirminių pajamų balansą, be to, tai BNP apskaičiuoti naudojamas straipsnis. Einamasis išorės balansas atitinka su vidaus ekonomika susijusį likusio pasaulio sektoriaus taupymą. BPM6 sąskaitų struktūros balansuojamieji straipsniai parodyti 18.1 lentelėje.

18.1 lentelė. Mokėjimų balanso tarptautinių srautų sąskaitos

Mokėjimų balansas

Einamosios sąskaitos	Kreditas	Debetas	Balansas
Prekių ir paslaugų sąskaita			
Prekės	462	392	70
Paslaugos	78	107	-29
Prekės ir paslaugos	540	499	41
Pirminių pajamų sąskaita			
Kompensacija darbuotojams	6	2	
Palūkanos	13	21	
Bendrovių paskirstomosios pajamos	36	17	
Reinvestuotos pajamos	14	0	
Pirminės pajamos	69	40	29
Prekės, paslaugos ir pirminės pajamos	609	539	70
Antrinių pajamų sąskaita			
Pajamų, turto mokesčiai	1	0	
Grynosios ne gyvybės draudimo įmokos	2	11	
Ne gyvybės draudimo išmokos	12	3	
Einamieji tarptautiniai pervedimai	1	31	
Įvairūs einamieji pervedimai	1	10	
Antrinės pajamos	17	55	-38
Einamosios sąskaitos balansas			32
Kapitalo sąskaita			
Nesukurto turto įsigijimai / pardavimai / perleidimai	0		
Kapitalo pervedimai	1	-4	
Kapitalo sąskaitos balansas			-3
Grynasis skolinimas (+) / skolinimasis (-)			29
Finansinė sąskaita (pagal funkcines kategorijas)	Turto pokytis	Įsipareigojimų pokytis	Balansas

Tiesioginės investicijos	-4	8	
Portfelinės investicijos	17	7	
Išvestinės finansinės priemonės ir pan.	3	0	
Kitos investicijos	42	22	
Atsargos	8	-	
Turto / įsipareigojimų pokyčiai, iš viso	66	37	
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-) (finansinis)			29
Grynosios klaidos ir praleidimai			0

Likusio pasaulio sektoriaus sąskaitos ir jų santykis su mokėjimų balanso tarptautinėmis sąskaitomis

Prekių ir paslaugų išorės sąskaita

18.23 Prekių ir paslaugų sąskaita sudaryta tik iš prekių ir paslaugų importo ir eksporto, nes tai vieninteliai tarptartiniai prekių ir paslaugų sandoriai. Prekės ir paslaugos į sistemą įrašomos, kai vienos ekonominės teritorijos vieneto ekonominės nuosavybės teisės atitenka kitos šalies vienetai. Paprastai, kai pasikeičia nuosavybės teisės, prekės fiziškai pergabenamos, tačiau taip yra ne visada. Prekybinio tarpininkavimo atveju, kol prekės neperparduodamos trečiajai šaliai, jų nuosavybės teisės gali keistis, o vieta – ne.

18.2 ir 18.3 lentelėse pateikiamas pirminių ir antrinių pajamų įrašymo į ESS ir BPM6 pavyzdys.

18.2 lentelė. Prekių ir paslaugų išorės sąskaita (ESS V.1)

Panaudojimas			Ištekliai		
P6	Prekių ir paslaugų eksportas	540	P7	Prekių ir paslaugų importas	499
P61	Prekių eksportas	462	P71	Prekių importas	392
P62	Paslaugų eksportas	78	P72	Paslaugų importas	107
B11	Prekių ir paslaugų išorės balansas	-41			

18.3 lentelė. BPM6 prekių ir paslaugų sąskaita

Einamosios sąskaitos	Kreditas	Debetas	Balansas
Prekių ir paslaugų sąskaita			
Prekės	462	392	70
Paslaugos	78	107	-29

Prekės ir paslaugos	540	499	41
---------------------	-----	-----	----

- 18.24 Importui ir eksportui nepriskiriamos prekės, kurios pergabenamos iš vienos ekonominės teritorijos į kitą, tačiau nesikeičia jų ekonominės nuosavybės teisės. Todėl į užsienį perdirbti siųstos prekės arba iš užsienio po perdirbimo gautos prekės nenurodomos kaip importuotos ir eksportuotos prekės, tik sutartas perdirbimo paslaugos mokestis nurodomas kaip paslauga.
- 18.25 Mokėjimų balanse pabrėžiamas prekių ir paslaugų skirtumas. Iš šio atskyrimo matyti politiniai interesai, t. y. tai, kad esama atskirų prekėms ir paslaugoms taikomų tarptautinių sutarčių. Be to, taip atskleidžiami duomenų gavimo aspektai, t. y. tai, kad duomenys apie prekes dažniausiai gaunami iš muitinių, o duomenys apie paslaugas – iš mokėjimų registrų arba tyrimų.
- 18.26 Pagrindinis duomenų apie prekes šaltinis – tarptautinė prekybos prekėmis statistika. Tarptautiniai standartai nustatyti Tarptautinėje prekybos prekėmis statistikoje: Sąvokos ir apibrėžtys (2 red.) (angl. IMTS). BPM6 nurodomi kai kurie galimi į prekybos prekėmis statistiką ir į mokėjimų balansą įrašytų prekių vertės skirtumų šaltiniai. Be to, rekomenduojama parengti standartinę suderinimo lentelę, kuri padėtų naudotojams šiuos skirtumus suprasti. Viena pagrindinių skirtumų priežasčių – IMTS standartuose remiamasi CIF tipo (sąnaudos, draudimas ir frachtas) importo vertės nustatymu, o mokėjimų balanse – vienuodu tiek eksporto, tiek importo FOB (vertė eksportuojančios ekonomikos muitų teritorijos pasienyje, t. y. franko laivo denyje) vertės nustatymu. Todėl nuo eksportuotojo muitų teritorijos iki importuotojo muitų teritorijos patirtas frachto ir draudimo sąnaudas reikia išskaičiuoti. Dėl FOB tipo vertės nustatymo ir faktinių sutartinių susitarimų skirtumų kai kurias frachto ir draudimo sąnaudas reikia perskirstyti.

ESS ir mokėjimų balanso vertės nustatymo principai yra tokie patys. Todėl į sistemą įrašant prekių eksporto ir importo duomenis reikia laikytis FOB vertės nustatymo (žr. 18.32 dalį).

- 18.27 Mokėjimų balanse remiamasi nuosavybės teisių pasikeitimu, o tai reiškia, kad prekių įrašymo į sąskaitas laikas atitiks atitinkamų finansinių srautų laiką. BPM6 daugiau nebedaromos nuosavybės teisių pasikeitimo principo išimtys. Tuo tarpu IMTS atsižvelgiama į muitinių procedūrų laiką. Vertinant pagal laiką dažniausiai gaunamos tinkamos vertės, tačiau kai kuriais atvejais, pvz., kai prekės išsiunčiamos ir už jas sumokama, kai jos parduodamos, gali tekti atlikti koregavimų. Jei prekės siunčiamos į užsienį perdirbti ir nesikeičia nuosavybės teisės, prekių judėjimo vertės įrašomos į IMTS, tačiau nuosavybės teisių pasikeitimai yra svarbiausias mokėjimų balanso kriterijus, todėl mokėjimų balanse bus nurodomi tik mokesčiai, susiję su gamybos paslaugomis, kurių objektas – kitiems asmenims priklausančios fizinės žaliavos. (Tačiau prekių judėjimo vertes rekomenduojama nurodyti kaip papildomus straipsnius, kad būtų lengviau suprasti šių operacijų pobūdį.) Šiame skyriuje toliau pateikta išsami su tokių operacijų įrašymu į sistemą susijusi informacija. Be to, gali prireikti kitų IMTS koregavimų, kad įverčiai būtų suderinti su prekių ekonominės nuosavybės teisių pasikeitimu apskritai arba dėl konkrečios kiekvienos šalies aprėpties. Galimi pavyzdžiai – prekybinis tarpininkavimas, nepiniginis auksas, neteisėtai į teritoriją įvežamos ar iš jos išvežamos prekės ir vežėjų uostuose įsigytos prekės.
- 18.28 Reeksportas – užsienio prekės (kitose ekonominėse teritorijose pagamintos ir pirmiau importuotos prekės, kai pasikeičia ekonominės nuosavybės teisės), kurios eksportuojamos be didesnių būklės, kurioje jos buvo pirmiau importuotos, pakeitimų. Kadangi reeksportuotos prekės nėra pagamintos susijusioje ekonominėje teritorijoje, jos mažiau susijusios su

ekonominė teritorija nei kitas eksportas. Ekonominėse teritorijose, kurios pasižymi kaip stambūs pervežimo punktai ir kuriose veikia didmenininkai, reeksporto vertė paprastai būna didelė. Dėl reeksporto didėja tiek importo, tiek eksporto apimtys, o jei reeksportuojama daug, importo ir eksporto santykis su ekonominiais suvestiniais rodikliais taip pat padidėja. Todėl naudinga reeksportą nurodyti atskirai. Importuotos prekės, kurios turi būti reeksportuojamos, įrašomos į ekonominio savininko rezidento prekių atsargas.

Tranzitinė prekyba vyksta tada, kai prekės vežamos per šalį į jų galutinės paskirties vietą ir neišrašomos į šalies, per kurią jos vežamos, užsienio prekybos statistiką, mokėjimų balanso statistiką ir nacionalines sąskaitas.

Kvazitransitinė prekyba – kai prekės importuojamos į šalį, įforminamos muitinėje laisvai apyvartai ES ir tada išsiunčiamos į trečiąją ES šalį. Muitiniame įforminime paprastai dalyvaujantis vienetas nėra institucinis vienetas, kaip apibrėžta 2 skyriuje, dėl to jis neįgyja prekių nuosavybės teisių. Šiuo atveju importas nacionalinėse sąskaitose nurodomas kaip tiesioginis importas į galutinės paskirties vietą, kaip ir paprastos tranzitinės prekybos atveju. Į sąskaitas reikia įrašyti tą vertę, kuri nurodoma prekes įvežant į galutinės paskirties šalį.

- 18.29 Prekės mokėjimų balanse nurodomos suvestiniu lygmeniu. Išsamesnį prekių suskirstymą galima nustatyti remiantis IMTS duomenimis.
- 18.30 Mokėjimų balanse rengiama išsami šių dvylikos standartinių paslaugų dedamųjų informacija:
- a) gamybos paslaugos, kurių objektas – kitiems asmenims priklausančios fizinės žaliavos;
 - b) niekur kitur nenurodytos remonto ir techninės priežiūros paslaugos;
 - c) transportas;
 - d) kelionės;
 - e) statyba;
 - f) draudimo ir pensijų paslaugos;
 - g) finansinės paslaugos;
 - h) niekur kitur nenurodyti naudojimosi intelektine nuosavybe mokesčiai;
 - i) telekomunikacijų, kompiuterių ir informacinės paslaugos;
 - j) kitos verslo paslaugos;
 - k) asmeninės, kultūros ir poilsio paslaugos ir
 - l) niekur kitur nenurodytos valdžios sektoriaus prekės ir paslaugos.
- 18.31 Trys standartinės minėtos mokėjimų balanso dedamosios yra su sandorio vykdytoju susiję straipsniai, t. y. jie susiję su produkto pirkėju arba tiekėju, o ne pačiu produktu. Šios kategorijos – tai kelionės, statyba ir niekur kitur nenurodytos valdžios sektoriaus prekės ir paslaugos:

- a) Kelionėms priskiriamos visos prekės ar paslaugos, kurias apsilankymų metu nerezidentai įsigyja savo naudojimui ar dovanojimui. Kelionėms priskiriamos prekės, vietos transportas, apgyvendinimas, maistas ir kitos paslaugos.
- b) Statybai priskiriama visa rangovo pristatyto produkto vertė, įskaitant visas medžiagas, kurios buvo gautos iš vietos šaltinių ir todėl sistemoje nepriskirtos prekių importui ir eksportui.
- c) Niekur kitur nenurodytoms valdžios sektoriaus prekėms ir paslaugoms priskiriami įvairūs produktai, kurių neįmanoma priskirti konkretnėms pozicijoms.

Be šių trijų su sandorio vykdytoju susijusių straipsnių, likusios dedamosios yra susijusios su produktu ir parengtos remiantis išsamesnėmis CPA (2. red.) klasėmis. Papildomi prekybos paslaugomis standartai pateikti su tarptautinėmis sąskaitomis suderintame Tarptautinės prekybos paslaugomis statistikos vadove (MSITS).

Vertės nustatymas

- 18.32 ESS ir tarptautinių sąskaitų vertės nustatymo principai – tokie patys. Abiem atvejais naudojamos rinkos vertės, o nominaliosios vertės naudojamos tam tikrų priemonių pozicijų atveju, kai rinkos kainos nėra stebimos. Tarptautinėse sąskaitose prekių importo ir eksporto vertės nustatymas yra specialus atvejis, kai naudojamas vienodas vertės nustatymo vienetas, tiksliau vertė eksportuojančios ekonomikos muitų teritorijos pasienyje – FOB tipo vertės nustatymas (franko laivo denyje). Taip sudaroma galimybė nuosekliai nustatyti vertę eksportuotojo ir importuotojo požiūriu ir sukuriama pagrindas nuosekliai vertinimui atlikti tokiomis sąlygomis, kai šalys gali turėti įvairių sutartinių susitarimų – nuo EXW sąlygų (kai importuotojas atsakingas už viso transporto ir draudimo užtikrinimą) iki pristatymo sumokėjus muitus (kai eksportuotojas atsakingas už viso transporto ir draudimo užtikrinimą ir visų importo muitų mokėjimą).

Perdirbti skirtos prekės

- 18.33 Nuo 1995 m. ESS iki 2010 m. ESS iš esmės pasikeitė į užsienį perdirbti siunčiamų prekių, kai nesikeičia nuosavybės teisės, vertinimas. 1995 m. ESS tokios prekės buvo nurodomos kaip prekės, siunčiamos eksportui į užsienį, ir po to į sistemą įrašomos kaip prekės, importuojamos grąžinant jas atgal iš užsienio dėl perdirbimo padidėjusia verte. Toks metodas vadinamas bendrųjų dydžių metodu, be to, iš tikrųjų tai reiškia nuosavybės teisių pasikeitimą, tad iš tarptautinės prekybos duomenų matyti prekių, kuriomis prekiaujama, apytikslė vertė. 2008 m. NSS, BPM6 ir 2010 m. ESS nuosavybės teisių pasikeitimo nėra, tačiau šiose sistemose nurodomas tik vienas įrašas – perdirbimo paslaugos importas. Šalies, kurioje prekės perdirbamos, atžvilgiu tai paslaugos eksportas. Toks įrašas labiau atitinka institucinius įrašus ir susijusius finansinius sandorius. Tačiau jis neatitinka tarptautinės prekybos prekėmis statistikos (IMTS). Iš šios statistikos ir toliau matyti eksporto perdirbimui ir grąžinamų importuojamų perdirbtų prekių bendroji vertė.
- 18.34 Norint išvengti tokių neatitikimų nacionalinėse sąskaitose, eksportuotų prekių vertė į sistemą gali būti įrašoma kartu su importuotų prekių verte kaip papildomi straipsniai, nurodant IMTS nurodytas vertes. Taip iš eksportuotų perdirbtų prekių vertės atėmus neperdirbtų importuotų prekių vertę bus sudaryta galimybė nustatyti grynosios perdirbimo paslaugos vertę. Į nacionalines sąskaitas įrašoma būtent ši paslauga. Taigi į šalies, kuri prekes siunčia perdirbti į

užsienį, prekių ir paslaugų išorės sąskaitą eksportas bus įrašomas kartu su perdirbtų prekių importu kaip papildomi straipsniai. Taip IMTS įrašai bus suderinti su grynaisiais importo paslaugų duomenimis, iš kurių matyti perdirbimo sąnaudos.

- 18.35 Pateikiamas perdirbti skirtų prekių įrašymo į išteklių ir panaudojimo lenteles pavyzdys, kuriuo parodomas pokytis. Tarkim maisto produktų gamybos įmonė nuima daržovių derlių ir daržoves perdirba, tada užsako, kad užsienyje esanti visiškai priklausoma patronuojamoji bendrovė atliktų daržovių konservavimo paslaugą, ir susigražina konservuotas daržoves bei jas parduoda kaip konservuotus maisto produktus.
- 18.36 18.4 lentelėje 1995 m. ESS atveju importo ir eksporto duomenys turėtų atitikti tarptautinės prekybos prekėmis statistikos (IMTS) įrašus. Prekių eksportas konservavimo paslaugą atliekančiai patronuojamajai bendrovei užsienyje nurodomas skaičiumi 50, o konservuotų daržovių grąžinimas kaip importas nurodomas skaičiumi 90.

18.4 lentelė. Perdirbti skirtų prekių priskyrimas tarptautinei prekybai pagal 1995 m. ESS

	Pirkimas	Galutinė paklausa		Iš viso
Pardavimas	Maisto produktų gamyba	Namų ūkių išlaidos	Eksportas	
Maisto produktai		90	50	140
Konservuotų maisto produktų importas	90			90
Pridėtinė vertė	50		BVP(E) = 50	
Visa produkcija	140			

18.5 lentelė. Perdirbti skirtų prekių priskyrimas tarptautinei prekybai pagal 2010 m. ESS

	Pirkimas	Galutinė paklausa		Iš viso
Pardavimas	Maisto produktų gamyba	Namų ūkių išlaidos	Eksportas	
Maisto produktai		90	0	90
Konservavimo paslaugų importas	40			40
Pridėtinė vertė	50			50
Visa produkcija	90			

18.37 18.5 lentelėje parodyta, kaip 2010 m. ESS vertinamos perdirbti skirtos prekės grynąja verte: nurodoma tik prekyba paslaugomis, o tai neatitinka į IMTS įrašyto prekių judėjimo. Grynoji eksporto atėmus importą pozicija bus pateikta mokėjimų balanso tarptautinėse sąskaitose ir atitinkamose likusio pasaulio sektoriaus sąskaitose. BPM6 rekomenduojama, kad jei žinoma, jog iš IMTS importo ir eksporto statistinių duomenų matyti, kad nesikeičia nuosavybės teisės, tuomet importas ir eksportas į mokėjimų balansą įrašomi greta vienas kito, kad būtų įmanoma nedelsiant apskaičiuoti paslaugų dedamąją. Taigi maisto produktų gamybos ekonominės veiklos atveju į užsienį konservavimui išsiųstos daržovės turėtų būti nurodytos kaip eksportas (50), o reimportuotos konservuotos daržovės būtų nurodytos kaip importas (90). Šie duomenys tarptautinių sąskaitų statistikoje gali būti pateikti greta vieni kitų kaip papildomi straipsniai, eksportą įrašant kaip neigiamą importą, kad būtų galima nustatyti grynąjį konservavimo paslaugų importą (40).

18.6 lentelėje pateiktas pavyzdys, kaip tokie duomenys įrašomi į BPM6.

18.6 lentelė. Perdirbimo duomenų įrašymas į BPM6

Einamosios sąskaitos	Kreditas	Debetas	Balansas
Prekių ir paslaugų sąskaita			-40
Paslaugos (įprastinės dedamosios)			
„Gamybos paslaugos, kurių objektas – kitiems asmenims priklausančios fizinės žaliavos“		40	-40
Papildomi straipsniai			
<i>Perdirbti užsienyje skirtos prekės</i>	50	90	-40

Prekybinis tarpininkavimas

Prekės, kurios yra prekybinio tarpininkavimo objektas

18.38 Prekybinis tarpininkavimas apibrėžiamas kaip (duomenis rengiančios ekonomikos) rezidento prekių įsigijimas iš nerezidento ir vėliau tų pačių prekių perpardavimas kitam nerezidentui, kai prekės duomenis rengiančios ekonomikos teritorijoje net nepasirodo. Prekybinis tarpininkavimas – sandoriai prekėmis, kai operacijai atlikti savininkas prekių fiziškai neturi turėti. Šie ir tolesni su prekybiniu tarpininkavimu susiję paaiškinimai pateikti remiantis atitinkamomis BPM6 dalimis (10.41–10.48 dalys).

18.39 Prekybinis tarpininkavimas naudojamas didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje. Be to, jį galima taikyti žaliavų sandorių ir pasaulinių gamybos procesų valdymo ir finansavimo atveju. Pavyzdžiui, įmonė gali užsakyti, kad prekes surinktų vienas ar keli rangovai, todėl ši įmonė prekes įsigytų ir perparduotų nekirsdama savininko teritorijos. Jei tuo laikotarpiu, kai prekės priklauso savininkui, dėl kitų vienetų suteiktų gamybos paslaugų pasikeičia prekių fizinė forma, sandoriai prekėmis į sistemą įrašomi bendro pobūdžio prekybos, o ne prekybinio tarpininkavimo kategorijoje. Kitais atvejais, kai prekių forma nesikeičia, prekės į sistemą įrašomos prekybinio tarpininkavimo kategorijoje, nurodant tokią pardavimo kainą, iš kurios

matyti nedidelės perdirbimo sąnaudos ir didmeninės prekybos maržos. Jei prekybos tarpininkas organizuoja pasaulinį gamybos procesą, pardavimo kainai gali būti priskirtos ir tokios dedamosios, kaip planavimo, valdymo, patentų ir kitos praktinės patirties, rinkodaros ir finansavimo užtikrinimas. Aukštųjų technologijų prekių atveju tokios nefizinės dedamosios gali būti didelės, palyginti su medžiagų ir surinkimo verte.

- 18.40 Prekės, kurios yra prekybinio tarpininkavimo objektas, į savininko sąskaitas įrašomos taip pat, kaip visos kitos jo turimos prekės. Tačiau tos prekės išsamiai aprašomos būtent prekybos tarpininko ekonomikos tarptautinių sąskaitų statistikoje, nes tos prekės domina pačios savaime ir jos nepriklauso tos ekonomikos muitų sistemai.

Pagal prekybinio tarpininkavimo metodą:

- a) Prekybos tarpininko prekių įsigijimas nurodomas prie prekių kaip neigiamas prekybos tarpininko ekonomikos eksportas.
- b) Prekių pardavimas nurodomas prie prekių, kurios buvo parduotos taikant prekybinio tarpininkavimo metodą, kaip teigiamas prekybos tarpininko ekonomikos eksportas.
- c) Prekybiniam tarpininkavimui skirtų prekių pardavimo ir pirkimo skirtumas pateikiamas kaip straipsnis „grynasis prekių, kurios yra prekybinio tarpininkavimo objektas, eksportas“. Šiam straipsniui priskiriamos prekybos tarpininkų maržos, vertės padidėjimas ir sumažėjimas ir prekių, kurios yra prekybinio tarpininkavimo objektas, atsargų pokyčiai. Dėl atsargų sumažėjimo arba padidėjimo kai kuriais atvejais grynasis prekių, kurios yra prekybinio tarpininkavimo objektas, eksportas gali būti neigiamas. Ir
- d) Prekybiniam tarpininkavimui skirti įrašai vertinami pagal sandorių kainas, dėl kurių sutaria šalys, o ne pagal FOB.

- 18.41 Prekybinio tarpininkavimo straipsniai pateikiami tik kaip eksportas prekybos tarpininko teritorijos ekonomikos sąskaitose. Atitiktinėse eksportuojančiose ir importuojančiose ekonomiose pardavimas eksportui prekybos tarpininkams ir importuojamų prekių įsigijimas iš prekybos tarpininkų į sistemą įrašomas bendro pobūdžio prekybos kategorijoje.

- 18.42 Didmeninė prekyba, mažmeninė prekyba, žaliavų sandoriai ir gamybos valdymas taip pat gali būti vykdomi pagal susitarimus, pagal kuriuos prekės yra savininko ekonominėje teritorijoje, – tokiu atveju į sistemą prekės įrašomos bendro pobūdžio prekybos, o ne prekybinio tarpininkavimo kategorijoje. Tais atvejais, kai prekių nėra savininko ekonominėje teritorijoje, tačiau keičiasi prekių fizinė forma dėl to, kad jos perdirbamos kitoje ekonominėje teritorijoje, tarptautiniai sandoriai į sistemą įrašomi bendro pobūdžio prekybos, o ne prekybinio tarpininkavimo kategorijoje. (Perdirbimo mokestis į sistemą įrašomas kaip savininko apmokėta gamybos paslauga).

- 18.43 Kai prekybos tarpininkas perparduoda prekes tos pačios ekonominės teritorijos rezidentui kaip prekybos tarpininkas, tokia operacija neatitinka prekybinio tarpininkavimo apibrėžties. Atitinkamai tuo atveju prekių įsigijimas nurodomas kaip bendro pobūdžio prekių importas į ekonominę teritoriją. Jei iš prekybos tarpininko toje pačioje ekonominėje teritorijoje įsigijęs prekių vienetas vėliau jas perparduoda kitos ekonominės teritorijos rezidentui (nepaisant to, ar prekės įvežamos į prekybos tarpininko ekonominę teritoriją, ar ne), prekių pardavimas į sistemą įrašomas bendro pobūdžio prekių eksporto iš prekybos tarpininko ekonominės

teritorijos kategorijoje. (Toks atvejis labai panašus į prekybinį tarpininkavimą, tačiau neatitinka pirmiau pateiktos apibrėžties. Be to, pirmajam prekybos tarpininkui nepraktiška pirkimo į sąskaitas įrašyti kaip prekybinio tarpininkavimo, nes tas prekybos tarpininkas gali nežinoti, ar antrasis prekybos tarpininkas įveš prekes į ekonominę teritoriją.)

NAFTAP importas ir eksportas

- 18.44 Už paskolas sumokėtoms ir gautoms faktinėms palūkanoms priskiriama pajamų dedamoji ir mokėjimas už paslaugą. Kredito įstaigos savo indėlininkams siūlo mažesnes palūkanas nei lėšas besiskolinantiems subjektams taikomos palūkanų normos. Palūkanų skirtumą finansinės bendrovės naudoja savo išlaidoms padengti ir likutiniam pertekliui gauti. Palūkanų skirtumas naudojamas vietoje atviro klientų apmokestinimo už finansines paslaugas. Pagal ESS reikalaujama įskaičiuoti mokėjimus už šias netiesiogiai apskaičiuotas finansinio tarpininkavimo paslaugas (NAFTAP). NAFTAP sąvoka ir gairės NAFTAP vertei nustatyti pateiktos 14 skyriuje.
- 18.45 Netiesiogiai NAFTAP apmokestinančios finansų įstaigos nebūtinai yra rezidentai, be to, šių įstaigų klientai nebūtinai turi būti rezidentai. Todėl šios rūšies finansinę paslaugą įmanoma importuoti ir eksportuoti. NAFTAP importo ir eksporto duomenų sudarymo gairės pateiktos 14.10 dalyje.

Pirminių ir antrinių pajamų išorės sąskaita

18.7 ir 18.8 lentelėse pateikiamas pirminių ir antrinių pajamų įrašymo į ESS ir BPM6 pavyzdys.

18.7 lentelė. Pirminių ir antrinių pajamų išorės sąskaita (ESS V.II)

Panaudojimas			Ištekliai		
			B11	Prekių ir paslaugų išorės balansas	-41
D1	Kompensacija darbuotojams	6	D1	Kompensacija darbuotojams	2
D2	Gamybos ir importo mokesčiai	0	D2	Gamybos ir importo mokesčiai	0
D3	Subsidijos	0	D3	Subsidijos	0
D4	Nuosavybės pajamos	63	D4	Nuosavybės pajamos	38
D5	Einamieji pajamų ir turto mokesčiai	1	D5	Einamieji pajamų ir turto mokesčiai	0
D6	Socialinės įmokos ir išmokos	0	D6	Socialinės įmokos ir išmokos	0
D7	Kiti einamieji pervedimai	16	D7	Kiti einamieji pervedimai	55
D8	Koregavimas dėl pensinių išmokų išipareigojimų / teisių pokyčių	0	D8	Koregavimas dėl pensinių išipareigojimų / teisių pokyčių	0
B12	Einamasis išorės balansas	-32			

18.8 lentelė. BPM6 pirminių pajamų sąskaita ir antrinių pajamų sąskaita

	ESS kodas	Kreditas	Debetas	Balansas
Iš prekių ir paslaugų				41
Pirminių pajamų sąskaita				
Kompensacija darbuotojams	D1	6	2	
Palūkanos	D4	13	21	
Bendrovių paskirstomosios pajamos		36	17	
Reinvestuotos pajamos		14	0	
Gamybos ir importo mokesčiai	D2	0	0	
Subsidijos	D3	0	0	
Pirminės pajamos		69	40	29
Prekės, paslaugos ir pirminės pajamos		609	539	70
Antrinių pajamų sąskaita				
Pajamų, turto mokesčiai	D5	1	0	
Grynosios ne gyvybės draudimo įmokos	D6, D7, D8	2	11	
Ne gyvybės draudimo išmokos		12	3	
Einamieji tarptautiniai pervedimai		1	31	
Įvairūs einamieji pervedimai		1	10	
Antrinės pajamos		17	55	-38
Einamosios sąskaitos balansas				32

Pirminių pajamų sąskaita

18.46 Mokėjimų balanse pirminių pajamų sąskaitos įrašams priskiriama kompensacija darbuotojams ir nuosavybės pajamos, kaip ir ESS pirminių pajamų išdėstymo sąskaitoje. Rezidentų sumokėti gamybos mokesčiai ir rezidentų gautos subsidijos iš šalies valdžios sektoriaus įrašomi į pajamų formavimo sąskaitą, t. y. sąskaitą, kuri nėra mokėjimų balanso dalis. Į mokėjimų balanso pirminių pajamų sąskaitą įrašomi visi rezidento kitam valdžios sektoriui mokėtini gamybos mokesčiai ir visos rezidento iš kito valdžios sektoriaus gautinos subsidijos. Sutampantys šalies valdžios sektoriaus įrašai pateikiami pirminių pajamų išdėstymo

sąskaitoje, o atitiktiniai užsienio valdžios sektorių įrašai – tos sąskaitos likusio pasaulio sektoriaus skiltyje ir mokėjimų balanso pirminių pajamų sąskaitoje.

- 18.47 Tam tikrais tarptertoriniais atvejais gali tekti įrašyti į sąskaitas rentą, tačiau taip atsitinka retai, nes laikoma, kad visa žemė priklauso rezidentams, o prireikus sukuriamas menamas vienetas rezidentas. Jei tokie menami vienetai rezidentai nuosavybės teise priklauso nerezidentams, tuomet šių vienetų uždirbtos pajamos priskiriamos tiesioginių investicijų pajamoms, o ne rentai. Rentos įrašymo į tarptautines sąskaitas pavyzdys – užsienio žvejybos laivynui suteiktos trumpalaikės žvejybos teritoriniuose vandenyse teisės. Tarptautinėse sąskaitose, kai kalbama apie nuosavybės pajamas išskyrus rentą, įprasta vartoti terminą „investicijų pajamos“. Iš investicijų pajamų matyti dėl finansinio turto nuosavybės teisių atsirandančios pajamos, o investicijų pajamų išskaidymas atitinka tokį finansinio turto ir išipareigojimų išskaidymą, kad būtų galima apskaičiuoti gražos normos.

Tiesioginių investicijų pajamos

- 18.48 Tiesioginių investicijų vaidmuo labai svarbus – jis matyti iš tarptautinių sąskaitų srautų ir pozicijų. Tiesioginių investicijų atveju daroma prielaida, kad įmonės nepaskirstytųjų pajamų dalis paskirstoma tiesioginiam investuotojui investicijų pajamų forma. Tokia dalis atitinka tiesioginio investuotojo dalyvavimą įmonėje.
- 18.49 Nepaskirstytosios pajamos apskaičiuojamos prie įmonės grynojo likutinio pertekliaus pridėjus visas gautas nuosavybės pajamas, atėmus visas mokėtinas nuosavybės pajamas (prieš apskaičiuojant reinvestuotas pajamas), ir pridėjus gautinus einamuosius pervedimus, atėmus mokėtinus einamuosius pervedimus ir atėmus koregavimo dėl pensinių išipareigojimų / teisių pokyčio sumą. Tiesioginių investicijų įmonės gautinoms nuosavybės pajamoms priskiriamos reinvestuotos pajamos, gautos iš visų tiesioginių patronuojamųjų įmonių.
- 18.50 Reinvestuotos pajamos gali būti neigiamos, pvz., kai įmonė patiria nuostolių ar kai iš vertės padidėjimo paskirstomi dividendai, arba tais ketvirčiais, kai mokami metiniai dividendai. Teigiamos reinvestuotos pajamos laikomos tiesioginio investuotojo nuosavybės priemonių injekcija į tiesioginių investicijų įmonę, o neigiamos reinvestuotos pajamos – nuosavybės priemonių išėmimu.

Tiesioginių investicijų įmonių, kurių 100 proc. akcijų priklauso nerezidentui, atveju reinvestuotos pajamos yra lygios nepaskirstytosioms pajamoms, o įmonės pirminių pajamų balansas yra lygus nuliui.

BPM6 antrinių pajamų (einamųjų pervedimų) sąskaita

- 18.51 Antrinių pajamų sąskaitoje pateikiami einamieji pervedimai tarp rezidentų ir nerezidentų. Tam tikri einamųjų pervedimų įrašai visiškai atitinka antrinio pajamų paskirstymo sąskaitos įrašus. Kai kurie jų labai svarbūs tarptautinėse sąskaitose, ypač įrašai, susiję su einamuoju tarptautiniu bendradarbiavimu ir užsienyje dirbančių asmenų pervedimais į savo šalį.
- 18.52 Tarptertoriniai asmeniniai pervedimai – namų ūkio namų ūkiui atliekami pervedimai, jie yra svarbūs, nes tai reikšmingas tarptautinio finansavimo kai kuriose šalyse, kurių daug darbuotojų dirba ilgalaikį darbą užsienyje, šaltinis. Asmeniniams pervedimams priskiriami ilgalaikių darbuotojų, t. y. tų, kurie pakeičia gyvenamosios vietos ekonominę teritoriją, pervedimai.

- 18.53 Kiti darbuotojai, kaip antai pasienio ir sezoniniai darbininkai, nekeičia gyvenamosios vietos ekonominės teritorijos. Vietoje pervedimų, šių darbuotojų tarptautiniams sandoriams priskiriama kompensacija darbuotojams, mokesčiai ir kelionių sąnaudos. Mokėjimų balanse papildomai nurodžius asmeninius pervedimus tokie asmeniniai pervedimai susiejami su susijusiais straipsniais. Asmeniniams pervedimams priskiriami asmeniniai pervedimai, kompensacija darbuotojams atėmus mokesčius ir kelionių sąnaudas, taip pat namų ūkių tarpusavio kapitalo pervedimai.
- 18.54 Tarptautiniu mastu gali būti svarbūs draudimo srautai, ypač susiję su perdraudimu. Tiesioginių draudikų ir perdraudikų sandoriai į sąskaitas įrašomi kaip visiškai atskiras sandorių rinkinys; tiesioginio draudiko, išduodančio draudimo liudijimus savo klientams, sandoriai ir draudėjo sandoriai su perdraudiku nekonsoliduojami.

Išorės kapitalo sąskaita

- 18.55 Su tarptautiniais sandoriais susijusios kapitalo sąskaitos dedamosios yra labiau ribotos, nei priklausančiosios nacionaliniams sektoriams. Kapitalo sąskaitos įrašams priskiriami tik nesukurto nefinansinio turto įsigijimai ir pardavimai / perleidimai ir kapitalo pervedimai. Sukurto turto kapitalo formavimo sandoriai neįrašomi, nes įrašymo į sistemą metu nežinoma, koks bus eksportuotų ir importuotų prekių galutinis panaudojimas. Taip pat neįrašomi žemės įsigijimai ir pardavimai / perleidimai.
- 18.56 Grynasis skolinimas arba grynasis skolinimasis yra einamosios ir kapitalo sąskaitų, taip pat finansinės sąskaitos balansuojamasis straipsnis. Jam priskiriamos visos priemonės, naudotos skiriant ar gaunant finansavimą, o ne tik skolinimas ir skolinimasis. Apskritai BPM6 grynojo skolinimo arba grynojo skolinimosi vertė yra tokia pati kaip atitinkamų nacionalinių sąskaitų straipsnio visai ekonomikai vertė ir tokia pati kaip nacionalinių sąskaitų straipsnio likusiam pasaulio sektoriui vertė, tik su priešingu ženklu. 18.9, 18.10 ir 18.11 lentelėse parodyta, kaip į ESS ir BPM6 įrašomos einamosios ir kapitalo sąskaitos dedamosios ir susidarantis skirtumas.

18.9 lentelė. Grynosios vertės pokytis dėl taupymo ir kapitalo pervedimų (ESS V.III.1.1)

Turto pokyčiai			Įsipareigojimų ir grynosios vertės pokyčiai		
			B12	Einamasis išorės balansas	-32
			D9	Kapitalo pervedimai, gautini	4
			D9	Kapitalo pervedimai, mokėtini	-1
B101	Grynosios vertės pokyčiai dėl taupymo ir kapitalo pervedimų	-29			

18.10 lentelė. Nefinansinio turto įsigijimo sąskaita (ESS V.III.1.2)

Turto pokyčiai			Įsipareigojimų ir grynosios vertės pokyčiai		
			B101	Grynosios vertės pokyčiai dėl taupymo ir kapitalo pervedimų	-29
NP	Nesukurto turto įsigijimai atėmus pardavimus / perleidimus	0			
B9	Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-)	-29			

18.11 lentelė. BPM6 kapitalo sąskaita

	Kreditas	Debetas	Balansas
Einamosios sąskaitos balansas			32
Kapitalo sąskaita			
Nesukurto turto įsigijimai / pardavimai / perleidimai	0		
Kapitalo pervedimai	1	4	
Kapitalo sąskaitos balansas			-3
Grynasis skolinimas (+) / skolinimasis (-)			29

Išorės finansinė sąskaita ir tarptautinių investicijų balansas (TIB)

18.57 Mokėjimų balanso finansinė sąskaita ir TIB labai svarbios, nes pagal jas nustatomas tarptautinis finansavimas ir tarptautinis likvidumas bei pažeidžiamumas. Palyginti su ESS finansinių priemonių klasifikavimu, mokėjimų balanso finansinių priemonių klasifikavimas pagrįstas funkcinėmis kategorijomis (žr. 18.21 dalį) ir papildomais duomenimis apie priemones ir institucinius sektorius. 18.12 ir 18.13 lentelėse pateikiama atitinkamai ESS ir BPM6 finansinė sąskaita.

18.12 lentelė. Finansinė sąskaita (ESS V.III.2)

Turto pokyčiai	Įsipareigojimų ir grynosios vertės pokyčiai
----------------	---

F	Grynasis finansinio turto įsigijimas	37	F	Grynieji prisiimti įsipareigojimai	66
F1	Piniginis auksas ir specialiosios skolinimosi teisės (SST)	1	F1	Piniginis auksas ir specialiosios skolinimosi teisės (SST)	0
F2	Pinigai ir indėliai	11	F2	Pinigai ir indėliai	-2
F3	Skolos vertybiniai popieriai	9	F3	Skolos vertybiniai popieriai	20
F4	Paskolos	4	F4	Paskolos	45
F5	Nuosavybės priemonės ir investicinių fondų akcijos	2	F5	Nuosavybės priemonės ir investicinių fondų akcijos	14
F6	Draudimo, pensijų ir standartinių garantijų sistemos	0	F6	Draudimo, pensijų ir standartinių garantijų sistemos	0
F7	Išvestinės finansinės priemonės ir samdomųjų darbuotojų akcijų pasirinkimo sandoriai	0	F7	Išvestinės finansinės priemonės ir samdomųjų darbuotojų akcijų pasirinkimo sandoriai	3
F8	Kitos gautinos / mokėtinos sumos	10	F8	Kitos gautinos / mokėtinos sumos	-14
			B9	Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-)	-29

18.13 lentelė. BPM6 finansinė sąskaita

Grynasis skolinimas (+) / skolinimasis (-) (pinigai ir kapitalas)			29
Finansinė sąskaita (pagal funkcinės kategorijas)	Turto pokyčiai	Įsipareigojimų pokyčiai	Balansas
Tiesioginės investicijos	-4	8	
Portfelinės investicijos	17	7	
Išvestinės finansinės priemonės ir pan.	3	0	
Kitos investicijos	42	22	
Atsargos	8	-	
Turto / įsipareigojimų pokyčiai, iš viso	66	37	
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (-) (finansinė sąskaita)			29
Grynosios klaidos ir praleidimai			0

18.58 BPM6 funkcinėmis kategorijomis pateikiama informacija apie šalių motyvą ir ryšius, nes tai labai svarbu atliekant tarptautinės ekonomikos analizę. Duomenys pagal funkcinės kategorijas toliau skirstomi pagal priemones ir institucinius sektorius, dėl to juos įmanoma susieti su atitinkamais ESS ir pinigų ir finansų statistikos straipsniais. BPM6 institucinių sektorių klasifikatorius atitinka ESS klasifikatorių, nors dažnai jis yra trumpinamas (iki penkių standartinės sudėties sektorių). Be to, pinigų institucijų atveju naudojamas papildomas subsektorius, tiksliau – su atsargomis susietas funkcinis subsektorius. Jam priskiriamas centrinis bankas ir visi valdžios sektoriaus ar finansinių bendrovių vienetai, išskyrus centrinį banką, kurie laiko atsargas, taigi šis subsektorius svarbus tose šalyse, kuriose kai kurios arba visos atsargos laikomos ne centriniame banke.

18.59 18.14 lentelėje pateiktos pagrindinės nacionalinių sąskaitų finansinių priemonių kategorijų ir tarptautinių sąskaitų funkcinės kategorijų sąsajos. Funkcinės kategorijos naudojamos BPM6 finansinės sąskaitos tiek turto, tiek įsipareigojimų pusėje. Pakankamai neįprastos sąsajos nenurodomos.

18.14 lentelė. BPM6 funkcinės kategorijų ir ESS finansinių priemonių kategorijų sąsajos

	Tarptautinių sąskaitų funkcinės kategorijos				
	Tiesioginės investicijos	Portfelinės investicijos	Išvestinės finansinės priemonės	Kitos investicijos	Atsargos
ESS priemonės					
Piniginis auksas					X
Specialiosios skolinimosi teisės (SST)				X	X

Pinigai ir indėliai					
Pinigai				X	X
Pervedamieji indėliai				X	X
Kiti indėliai				X	X
Skolos vertybiniai popieriai	X	X			X
Paskolos	X			X	X
Nuosavybės priemonės ir investicinių fondų akcijos					
Nuosavybės priemonės:					
Biržinės akcijos	X	X			X
Nebiržinės akcijos	X	X		X	
Kitos nuosavybės priemonės	X				
Investicinių fondų akcijos (vienetai):					
Pinigų rinkos fondų akcijos (vienetai)		X			X
Ne pinigų rinkos fondų akcijos (vienetai)		X			X
Draudimo, pensijų ir standartinių garantijų sistemos					
Ne gyvybės draudimo techniniai atidėjiniai				X	
Gyvybės draudimo ir anuiteto įsipareigojimai / teisės				X	
Pensiniai įsipareigojimai / teisės				X	
Pensijų fondų reikalavimai pensijų valdytojams	X			X	
Nepensiniai įsipareigojimai / teisės				X	
Standartinių garantijų atidėjiniai	X			X	
Išvestinės finansinės priemonės ir samdomųjų darbuotojų akcijų pasirinkimo sandoriai					
Išvestinės finansinės priemonės			X		X
Samdomųjų darbuotojų akcijų pasirinkimo sandoriai			X		

Kitos gautinos / mokėtinios sumos					
Prekybos kreditai ir išankstiniai mokėjimai	X			X	
Kitos gautinos / mokėtinios sumos, išskyrus prekybos kreditus ir išankstinius mokėjimus	X			X	

Likusio pasaulio sektoriaus balansai

- 18.60 Į tarptautines sąskaitas įrašyta balansų dalis vadinama Tarptautinių investicijų balansu (TIB). Iš terminų matyti konkrečios įrašytos nacionalinio balanso dedamosios. TIB apima tik finansinį turtą ir įsipareigojimus. Jei vienetui nerezidentui šalyje tiesiogiai priklauso nekilnojamasis turtas, menamas vienetas rezidentas laikomas nekilnojamojo turto savininku ir atitinkamai nuosavybės teise priklausančiu vienetui nerezidentui kaip finansinis turtas (taip pat žr. 18.16 dalį). Finansinių reikalavimų atveju gali būti tarptautinių aplinkybių, kai viena šalis yra rezidentė, o kita – nerezidentė. Be to, nors piniginis luitinis auksas yra atitiktinio įsipareigojimo neturintis turtas, dėl su tarptautiniais mokėjimais susijusio vaidmens, kai laikomas kaip atsargos, jis priskiriamas TIB. Tačiau nefinansinis turtas TIB nepriskiriamas, nes neturi atitiktinio įsipareigojimo ar nepasižymi kitokiu tarptautiniu aspektu.
- 18.61 TIB balansuojamasis straipsnis yra grynasis TIB. Grynasis TIB ir nefinansinis turtas nacionaliniame balanse atitinka nacionalinę grynąją vertę, nes rezidentų tarpusavio finansinių reikalavimų nacionaliniame balanse vertė yra lygi nuliui. 18.15 lentelėje pateikiamas likusio pasaulio sektoriaus balanso pavyzdys, o 18.16 lentelėje – TIB pavyzdys.
- 18.62 Investicijų pajamų ir TIB atveju naudojamos tos pačios bendrosios kategorijos. Dėl to galima apskaičiuoti vidutines grąžos normas. Galima palyginti įvairių laikotarpių grąžos normas pagal skirtingas priemones ir terminus. Pavyzdžiui, galima analizuoti tiesioginių investicijų grąžos tendencijas arba palyginti grąžą su kitomis priemonėmis.

18.15 lentelė. Likusio pasaulio sektoriaus balansai (ESS)

		Laikotarpi o pradžios balansas	Pokyčiai dėl sandorių	Kiti apimties pokyčiai	Perkainoj imas	Laikotarp io pabaigos balansas
Turtas						
Nefinansinis turtas						
Finansinis turtas		805	37	0	7	849
F1	Piniginis auksas ir specialiosios skolinimosi teisės (SST)	0	1	0	0	1
F2	Pinigai ir indėliai	105	11	0	0	116
F3	Skolos vertybiniai popieriai	125	9	0	4	138
F4	Paskolos	70	4	0	0	74
F5	Nuosavybės priemonės ir investicinių fondų akcijos	345	2	0	3	350
F6	Draudimo, pensijų ir standartinių garantijų sistemos	26	0	0	0	26
F7	Išvestinės finansinės priemonės ir samdomųjų darbuotojų akcijų pasirinkimo sandoriai	0	0	0	0	0
F8	Kitos gautinos / mokėtinos sumos	134	10	0	0	144
Įsipareigojimai		1074	66	0	3	1143
F1	Piniginis auksas ir specialiosios skolinimosi teisės (SST)	770	0	0	0	770
F2	Pinigai ir indėliai	116	-2	0	0	114
F3	Skolos vertybiniai popieriai	77	20	0	2	99
F4	Paskolos	17	45	0	0	62
F5	Nuosavybės priemonės ir investicinių fondų akcijos	3	14	0	1	18

F6	Draudimo, pensijų ir standartinių garantijų sistemos	25	0	0	0	25
F7	Išvestinės finansinės priemonės ir samdomųjų darbuotojų akcijų pasirinkimo sandoriai	7	3	0	0	10
F8	Kitos gautinos / mokėtinos sumos	59	-14	0	0	45
	Grynoji vertė	269				265

18.16 lentelė. BPM6 integruota tarptautinių investicijų balanso ataskaita

Tarptautinių investicijų balansas (TIB)	Laikotarpio pradžios balansas	Sandoriai	Kiti apimtys pokyčiai	Perkainojimas	Laikotarpio pabaigos balansas
Turtas					
Tiesioginės investicijos	42	-4	0	1	39
Portfelinės investicijos	40	17	0	2	59
Išvestinės finansinės priemonės	0	3	0	0	3
Kitos investicijos	152	42	0	0	194
Atsargos	63	8	0	0	71
Turtas (iš viso)	297	66	0	3	366
Įsipareigojimai					
Tiesioginės investicijos	132	8	0	2	142
Portfelinės investicijos	180	7	0	5	192
Išvestinės finansinės priemonės	0	0	0	0	0
Kitos investicijos	261	22	0	0	283
Įsipareigojimai (iš viso)	573	37	0	7	617
Grynasis tarptautinių investicijų balansas (grynasis TIB)	-276	29	0	-4	-251